

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 08.07.1997
COM(97) 350 τελικό

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Επανεξέταση, βάσει της αποκτηθείσας εμπειρίας, της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ
του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985, σύμφωνα με το άρθρο 30
της εν λόγω οδηγίας.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Επανεξέταση, βάσει της αποκτηθείσας εμπειρίας, της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ
του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985, σύμφωνα με το άρθρο 30
της εν λόγω οδηγίας.**

Ι.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 30 της οδηγίας του Συμβουλίου 85/384/ΕΟΚ, η Επιτροπή προβαίνει σε επανεξέταση της εν λόγω οδηγίας βάσει της αποκτηθείσας εμπειρίας και, στο βαθμό που τούτο είναι απαραίτητο, υποβάλλει προτάσεις τροποποίησης, αφού λάβει τη γνωμοδότηση της συμβουλευτικής επιτροπής.

Σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο, η έκθεση θα έπρεπε να είχε υποβληθεί το 1990. Οι λόγοι της καθυστέρησης παρατίθενται στη συνέχεια.

Κατ' αρχάς, σε ορισμένα κράτη μέλη η μεταφορά της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ καθυστέρησε πολύ σε σχέση με την προβλεπόμενη προθεσμία (5 Αυγούστου 1987, εν γένει, και 5 Αυγούστου 1988 σε ό,τι αφορά το άρθρο 22). Για παράδειγμα, το Βέλγιο μετέφερε την οδηγία μόλις το 1990, η Ελλάδα τη μετέφερε μόλις το 1993 και η Ιταλία μετέφερε μόνο εν μέρει την οδηγία το 1992 πριν μεταφέρει το μεγαλύτερο μέρος της το 1995.

Η ενοποίηση της Γερμανίας, που πραγματοποιήθηκε στις 3 Οκτωβρίου 1990, είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο ότι τα νέα κρατίδια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας έπρεπε επίσης να μεταφέρουν την οδηγία 85/384(ΕΟΚ) και, ως εκ τούτου, η μεταφορά της εν λόγω οδηγίας από τη Γερμανία δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί, αλλά και ότι όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας χρειάστηκε να μεταφέρουν το άρθρο 8 της οδηγίας 90/658/ΕΟΚ, της 4ης Δεκεμβρίου 1990 η οποία προβλέπει, λόγω της ενοποίησης της Γερμανίας, προσαρμογές ορισμένων οδηγιών σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων (ΕΕ L 353 της 17ης Δεκεμβρίου 1990)· το εν λόγω άρθρο κατήργησε το άρθρο 6 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ.

Τέλος, χρειάστηκε να ληφθεί υπόψη η έναρξη ισχύος της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (01.01.1994), καθώς και η προσχώρηση της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (01.01.1995). Χρειάστηκε να παρέλθει ένα χρονικό διάστημα μέχρι να καταστούν αντιληπτές οι επιπτώσεις και η εμβέλεια των ανωτέρω εξελίξεων. Πράγματι, δεν θα ήταν δυνατό να υποβληθεί έκθεση αξιολόγησης που θα περιοριζόταν μόνο στα 12 κράτη μέλη, ενώ η Κοινότητα περιλαμβάνει 15 κράτη μέλη. Έτσι, για παράδειγμα, η μεταφορά της οδηγίας στην Αυστρία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 1995.

Η Επιτροπή εξήγησε και υπενθύμισε επανειλημμένα στα κράτη μέλη τους λόγους της καθυστέρησης της εκπόνησης της έκθεσης, που έγιναν εν γένει αποδεκτοί.

II.Η ΟΔΗΓΙΑ 85/384/ΕΟΚ

1. Η οδηγία 85/384/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985 (ΕΕ L 233, της 21ης Αυγούστου 1985), υπήρξε το αποτέλεσμα μακρών και δύσκολων διαπραγματεύσεων, που διήρκεσαν περίπου 18 έτη. Το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων υπήρξε αναγκαστικά ένας σύνθετος συμβιβασμός μεταξύ των κρατών μελών. Σε αντίθεση με τις οδηγίες σχετικά με την αναγνώριση των διπλωμάτων των ιατρικών επαγγελματιών, η οδηγία 85/384/ΕΟΚ δεν ορίζει ελάχιστες προϋποθέσεις εκπαίδευσης στον τομέα της αρχιτεκτονικής, αλλά προβλέπει μόνο ποιοτικά (άρθρο 3) και ποσοτικά (άρθρο 4) κριτήρια που επιτρέπουν την αναγνώριση ενός διπλώματος σε κοινοτικό επίπεδο (τα άρθρα 7 και 8 περιέχουν τους σχετικούς διαδικαστικούς κανόνες).

Η διάρκεια των διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στην έκδοση της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ, καθώς και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της σε σχέση με τις οδηγίες αναγνώρισης των διπλωμάτων για ορισμένα ιατρικά επαγγέλματα δείχνουν πόσο σύνθετος, ευαίσθητος και πλήρης δυσχερειών είναι ο τομέας της αρχιτεκτονικής. Η κύρια αιτία των προβλημάτων αυτών υπήρξε η διαφορά, πολύ έντονη μερικές φορές, των κανονιστικών ρυθμίσεων στον τομέα της αρχιτεκτονικής στα κράτη μέλη της Κοινότητας. Οι διευρύνσεις του 1973 και του 1981 είχαν ως αποτέλεσμα το συνυπολογισμό τεσσάρων ακόμη νομικών πλαισίων, γεγονός που κατέστησε σε πρώτη φάση ακόμη πιο περίπλοκες τις διαπραγματεύσεις.

Πράγματι, είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη ότι σε ορισμένα κράτη μέλη ο τομέας της αρχιτεκτονικής δεν είναι νομοθετικά κατοχυρωμένος (Ιρλανδία, Δανία, Σουηδία και Φινλανδία στην Κοινότητα και, για παράδειγμα, Νορβηγία στο πλαίσιο του ΕΟΧ). Σε άλλα κράτη μέλη προστατεύεται μόνο ο τίτλος του αρχιτέκτονα (τούτο ισχύει, για παράδειγμα, στις Κάτω Χώρες, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γερμανία). Τέλος, σε άλλα κράτη μέλη, προστατεύεται ο τίτλος του αρχιτέκτονα και επιπλέον υπάρχει (με ορισμένες σπάνιες εξαιρέσεις) ένα μονοπώλιο δραστηριότητας για τους αρχιτέκτονες (τούτο ισχύει, για παράδειγμα, στην Ισπανία, στο Βέλγιο και στη Γαλλία). Επιπλέον, ο τομέας της αρχιτεκτονικής (δηλαδή οι αρμοδιότητες και οι υποχρεώσεις των αρχιτεκτόνων) έχει πολύ διαφορετικό περιεχόμενο και έκταση από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Τα προβλήματα που προκαλούνται από τις διαφορές, πολύ μεγάλες ενίοτε, της νομοθετικής κατοχύρωσης του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα και του τομέα της αρχιτεκτονικής, εξηγούν το λόγο για τον οποίο δεν υπάρχει ακριβής ορισμός του εν λόγω τομέα στην οδηγία 85/384/ΕΟΚ (βλ. σχετικά τις αιτιολογικές σκέψεις 7, 9 και 10, καθώς και το άρθρο 1, παράγραφος 2).

2. Πρέπει να διευκρινισθεί ότι η οδηγία 85/384/ΕΟΚ αναφέρεται σε τίτλους που παρέχουν πρόσβαση στον τομέα της αρχιτεκτονικής και επομένως στην επαγγελματική αναγνώριση αυτών των τίτλων. Επιπλέον, η αναγνώριση ισχύει μόνο για τους τίτλους που απονέμουν τα κράτη μέλη της ΕΚ στους υπηκόους της ΕΚ. Μετά την έναρξη ισχύος της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ-1η Ιανουαρίου 1994) οι ίδιοι κανόνες είναι εφαρμοστέοι όσον αφορά την Ισλανδία, τη Νορβηγία και (από την 1η Μαΐου 1995) το Λιχτενστάιν. Όσον αφορά την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, οι εν λόγω κανόνες ήταν επίσης εφαρμοστέοι από την 1η Ιανουαρίου 1994 βάσει της Συμφωνίας ΕΟΧ και, από την 1η Ιανουαρίου 1995, στο πλαίσιο της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

3. Η οδηγία 85/384/ΕΟΚ περιέχει δύο ομάδες διατάξεων σχετικά με τους τίτλους που παρέχουν πρόσβαση στον τομέα της αρχιτεκτονικής. Η πρώτη ομάδα (κεφάλαιο II) αναφέρεται στο κοινό καθεστώς, που περιγράφεται στην παράγραφο 1 ανωτέρω. Η δεύτερη ομάδα (κεφάλαιο III) αποσκοπεί στην οργάνωση του λεγόμενου καθεστώτος των “κεκτημένων δικαιωμάτων”, δηλαδή στην αμοιβαία αναγνώριση ορισμένων τίτλων (που αναφέρονται εξαντλητικά), οι οποίοι μπορεί να μην ανταποκρίνονται στις ελάχιστες προϋποθέσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο II (άρθρα 3 και 4), αλλά οι σχετικές σπουδές άρχισαν το αργότερο κατά το τρίτο ακαδημαϊκό έτος μετά την κοινοποίηση της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ (5 Αυγούστου 1985), δηλαδή κατά το ακαδημαϊκό έτος 1987/1988. Στο πλαίσιο της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο και των Συνθηκών περί διεύρυνσης της ΕΚ του 1986 και του 1995 ο κατάλογος των τίτλων που υπάγονται στο καθεστώς των “κεκτημένων δικαιωμάτων” επεκτάθηκε ώστε να περιλαμβάνει τους τίτλους που απονέμουν τα κράτη τα οποία αφορούν οι ανωτέρω τρεις συνθήκες (όσον αφορά τη διεύρυνση του 1986, τούτο πραγματοποιήθηκε μέσω δύο οδηγιών του Συμβουλίου, της οδηγίας 85/614/ΕΟΚ της 20ής Δεκεμβρίου 1985 και της οδηγίας 86/17/ΕΟΚ της 27ης Ιανουαρίου 1986).

Η εν λόγω οδηγία περιέχει επίσης διατάξεις που προβλέπουν μέτρα για τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (κεφάλαιο V).

4. Ωστόσο, η εν λόγω οδηγία δεν προβλέπει πλήρη εναρμόνιση των σπουδών αρχιτεκτονικής. Είναι λοιπόν δυνατό να υπάρχουν άλλες σπουδές αρχιτεκτονικής που δεν είναι σύμφωνες με την εν λόγω οδηγία, αλλά είναι απόλυτα θεμιτές. Είναι επίσης δυνατό κάποιος να έχει πραγματοποιήσει ένα μέρος των σπουδών του σε ένα κράτος μέλος και ένα άλλο μέρος τους (π.χ. την πρακτική άσκηση) σε άλλο κράτος μέλος, περίπτωση στην οποία ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται να μην κατέχει το δίπλωμα που αφορά η οδηγία (ούτε “νέο” ούτε “κεκτημένο δικαίωμα”). Όλες αυτές οι σπουδές (και οι τίτλοι που τις πιστοποιούν) πρέπει να εξετάζονται βάσει του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΚ, όπως ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στην απόφασή του της 7ης Μαΐου 1991 στην υπόθεση C340/89 “Βλασσοπούλου”. Σύμφωνα με την εν λόγω νομολογία, κατά την εξέταση αίτησης άσκησης νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος την οποία έχει υποβάλει διακινούμενος εργαζόμενος που επιτρέπεται να ασκεί το εν λόγω επάγγελμα στη χώρα καταγωγής ή προέλευσης, το κράτος μέλος υποδοχής υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη τα διπλώματα, πιστοποιητικά και άλλους τίτλους που κατέχει ο διακινούμενος εργαζόμενος, καθώς και την επαγγελματική πείρα που έχει αποκτήσει. Εάν τα ανωτέρω προσόντα είναι ισοδύναμα με εκείνα που απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία για να εργασθεί στον τομέα της αρχιτεκτονικής, πρέπει να επιτραπεί στο διακινούμενο εργαζόμενο να το πράξει. Σε αντίθετη περίπτωση, ο εν λόγω εργαζόμενος πρέπει να καλύψει τα κενά της εκπαίδευσής του. Τέλος, κάθε διοικητική απόφαση πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής προσφυγής προκειμένου να ελεγχθεί η συμφωνία της με το κοινοτικό δίκαιο.
5. Η αναγνώριση που προβλέπεται στην οδηγία (καθώς και η αναγνώριση που βασίζεται άμεσα στο άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΚ) ισχύει μόνο για τα διπλώματα που έχουν αποκτήσει κοινοτικοί υπήκοοι σε κράτος μέλος της Ένωσης. Όταν το δίπλωμα έχει αποκτηθεί σε τρίτο κράτος, η αναγνώριση είναι προαιρετική και εμπίπτει στην αρμοδιότητα κάθε κράτους μέλους. Εάν ένα κράτος μέλος αναγνωρίσει δίπλωμα που έχει απονείμει τρίτο κράτος, τούτο δεν υποχρεώνει τα άλλα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν το εν λόγω δίπλωμα (πρβλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 9ης Φεβρουαρίου 1994 στις υποθέσεις C/319/92 “Haim” και C-154/93 “Tawil-Albertini”).

6. Ο νομικός ορισμός του τομέα της αρχιτεκτονικής, καθώς και το νομικό καθεστώς του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα (π.χ. δικαιώματα, υποχρεώσεις, αρμοδιότητες, αουμβίβαστα) εξαρτώνται από την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής. Κατά συνέπεια, το νομικό καθεστώς του διακινούμενου εργαζόμενου θα είναι εκείνο των επαγγελματιών που έχουν αποκτήσει τα προσόντα τους στο κράτος μέλος υποδοχής. Τούτο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος δεν θα μπορεί να ασκήσει στο κράτος μέλος υποδοχής ορισμένες δραστηριότητες που μπορούσε να ασκήσει στο κράτος μέλος καταγωγής ή προέλευσης.

III. ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, η μεταφορά της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ πραγματοποιήθηκε με μεγάλες, μερικές φορές, καθυστερήσεις. Ωστόσο, η γενική κατάσταση της μεταφοράς της οδηγίας μπορεί να θεωρηθεί σήμερα σε μεγάλο βαθμό ικανοποιητική. Συγκεκριμένα προβλήματα παρουσιάζονται ιδιαίτερα στην Ιταλία και σχετίζονται με τις υπερβολικά μακρές και επαχθείς διαδικασίες.

Η μεταφορά της οδηγίας αποτέλεσε αιτία για την έκδοση ορισμένων αποφάσεων του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Έτσι, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ιταλία παρέβη τις υποχρεώσεις της εκ της Συνθήκης ΕΟΚ, διότι δεν έλαβε μέτρα για τη μεταφορά των οδηγιών εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας 85/384/ΕΟΚ, 85/614/ΕΟΚ και 86/17/ΕΟΚ (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1991 στην υπόθεση C-296/90)

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι η Ελλάδα παρέβη τις υποχρεώσεις της εκ της Συνθήκης ΕΟΚ διότι παρέλειψε να λάβει, εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, τα μέτρα μεταφοράς των οδηγιών 85/384/ΕΟΚ, 85/614/ΕΟΚ και 86/17/ΕΟΚ (απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 1991 στην υπόθεση C-309/90). Εξάλλου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ελλάδα έχει επίσης παραβεί τις υποχρεώσεις της εκ των άρθρων 50 και 59 της Συνθήκης ΕΟΚ, διότι διατήρησε σε ισχύ διατάξεις που δεν θέσπιζαν ρητά το δικαίωμα υπηκόων άλλων κρατών μελών να εγγράφονται στο Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας ως τακτικά μέλη, ενώ η εγγραφή με την ιδιότητα αυτή αποτελεί προϋπόθεση και διευκολύνει, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα και την άσκησή του στην Ελλάδα (απόφαση της 14ης Ιουλίου 1988 στην υπόθεση 38/87, στη συνέχεια με την απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1992 στην υπόθεση C-328/90, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ελλάδα παρέβη το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΟΚ λόγω της μη εκτέλεσης της προαναφερθείσας απόφασης της 14ης Ιουλίου 1988).

Εκτός από τις τρεις διαδικασίες παράβασης που οδήγησαν στη λήψη των προαναφερθεισών αποφάσεων, σήμερα εκκρεμούν τρεις διαδικασίες παράβασης, κατά της Ισπανίας, της Ιταλίας και του Λουξεμβούργου. Οι δύο πρώτες αφορούν εσφαλμένη εφαρμογή (όσον αφορά την Ισπανία, για την οποία παραμένει μία μόνο ειδική αιτίαση, βλ. παρακάτω στο σημείο V), και η τρίτη αφορά εσφαλμένη εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας.

Από το 1987 και μετά, υποβλήθηκαν συνολικά 42 καταγγελίες. Οι καταγγελίες αυτές αφορούσαν ιδίως την απουσία ή καθυστέρηση ενσωμάτωσης ή την εσφαλμένη ενσωμάτωση ή εφαρμογή της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Για ορισμένες καταγγελίες κινήθηκαν διαδικασίες παράβασης για τις οποίες έγινε ήδη λόγος παραπάνω, άλλες περιπτώσεις ρυθμίστηκαν μετά από παρεμβάσεις της Επιτροπής στα κράτη μέλη ενώ άλλες αποδείχτηκαν αβάσιμες ή άνευ αντικειμένου. Την περίοδο αυτή εξετάζονται 4 καταγγελίες (δύο κατά του Βελγίου και δύο κατά της Αυστρίας).

Εν κατακλείδι, η μεταφορά της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ υπήρξε μακρά και μερικές φορές δύσκολη. Δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί επίσημα και εξακολουθούν να παρουσιάζονται συγκεκριμένες προβληματικές περιπτώσεις. Η Επιτροπή βρίσκεται σε τακτική επαφή με τους καταγγέλλοντες και με τα κράτη μέλη και εφόσον κρίνει ότι συντρέχει λόγος, θα κινήσει τη διαδικασία παράβασης του άρθρου 169 της Συνθήκης.

IV. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

1. Το 1987 (λήξη της προθεσμίας, εν γένει, για τη μεταφορά της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ) η Επιτροπή συνέστησε ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις μετακινήσεις αρχιτεκτόνων. Αυτά τα στατιστικά στοιχεία επιτρέπουν να γίνουν αντιληπτές οι λεπτές διαφορές που εν τέλει χαρακτηρίζουν την πραγματικότητα.

Από τις ανωτέρω στατιστικές προκύπτει ότι οι μετακινήσεις αρχιτεκτόνων στην Κοινότητα δεν έχουν λάβει τεράστιες διαστάσεις, κυρίως σε ό,τι αφορά την εγκατάσταση. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι στατιστικές αυτές ενδέχεται να μην παρουσιάζουν ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης. Πράγματι, στις χώρες όπου δεν υπάρχει νομοθετική κατοχύρωση, είναι πολύ δύσκολο, εάν όχι αδύνατο, να συγκεντρωθούν απόλυτα αξιόπιστα στοιχεία, δεδομένου ότι δεν προβλέπεται υποχρεωτική εγγραφή σε μητρώο ή επαγγελματική οργάνωση. Επιπλέον, συχνά είναι δύσκολο να εντοπισθεί η απλή παροχή υπηρεσιών, ακόμη και στις χώρες όπου η πρόσβαση στον τομέα της αρχιτεκτονικής υπόκειται σε νομοθετική κατοχύρωση, λόγω των πιο χαλαρών και απλοποιημένων διατυπώσεων (ενίοτε δε απλώς ανύπαρκτων, νομικά ή πρακτικά) που προβλέπονται για την παροχή υπηρεσιών. Όλοι αυτοί οι παράγοντες πρέπει να ληφθούν δεόντως υπόψη κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεων της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ.

2. Σε κάθε περίπτωση είναι αναμφισβήτητο ότι οι μετακινήσεις αρχιτεκτόνων στην Κοινότητα δεν έχουν πελώρια έκταση. Οι διαθέσιμες στατιστικές καλύπτουν ως επί το πλείστον την εγκατάσταση και οι υποχρεώσεις οικονομικής, χρηματικής, κοινωνικής και πολιτιστικής φύσεως εξηγούν το χαμηλό αριθμό των περιπτώσεων που καταγράφηκαν.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω οδηγία κατέστησε δυνατές, παρά ταύτα, ορισμένες μετακινήσεις αρχιτεκτόνων και την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων αρχιτεκτονικής που καλύπτει η οδηγία. Πράγματι, μεταξύ του 1987 και του 1995 τουλάχιστον 1500 αρχιτέκτονες επωφελήθηκαν από την οδηγία 85/384/ΕΟΚ. Επιπλέον, το άρθρο 3, ιδιαίτερα, παραμένει σημαντικό σημείο αναφοράς για τις σπουδές αρχιτεκτονικής στην ΕΚ αλλά και αλλού.

Συνεπώς, η εν λόγω οδηγία αποτελεί ένα κεκτημένο και ένα θετικό στοιχείο σε σχέση με τις οδηγίες 89/48/ΕΟΚ και 92/51/ΕΟΚ που θεσπίζουν ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων. Το εν λόγω σύστημα δεν προβλέπει αυτόματη αναγνώριση των διπλωμάτων, στο μέτρο που δεν υπάρχει συντονισμός των σπουδών, αλλά παρέχει στο κράτος μέλος υποδοχής τη δυνατότητα να επιβάλει στο διακινούμενο εργαζόμενο αντισταθμιστικά μέτρα σε περίπτωση ουσιώδους διαφοράς του περιεχομένου ή της διάρκειας των σπουδών του σε σχέση με τις αντίστοιχες απαιτήσεις του κράτους μέλους υποδοχής για την πρόσβαση στο εκάστοτε επάγγελμα ή δραστηριότητα. Επιπλέον, σε αντίθεση με τις οδηγίες του "γενικού συστήματος", η οδηγία 85/384/ΕΟΚ προβλέπει ένα ειδικό καθεστώς για την απλή παροχή υπηρεσιών, που είναι πολύ σημαντική στον τομέα της αρχιτεκτονικής. Η οδηγία 85/384/ΕΟΚ παρέχει στο διακινούμενο εργαζόμενο πολύ πιο εκτεταμένα δικαιώματα από την οδηγία 89/48/ΕΟΚ.

Για όλους αυτούς τους λόγους συνάγεται ότι η χρησιμότητα και τα πλεονεκτήματα της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ είναι αναμφίβολα και διατηρούνται παρά την έκδοση των δυο προαναφερθέντων οδηγιών. Επιπλέον, το γενικό σύστημα είναι πολύ πιο πρόσφατο και δεν έχει ακόμη εφαρμοσθεί πλήρως σε όλα τα κράτη μέλη. Εύλογα λοιπόν προκύπτει το συμπέρασμα ότι η εν λόγω οδηγία αξίζει να διατηρήσει τη θέση της μεταξύ των τομεακών οδηγιών αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων.

3. Η οδηγία 85/384/ΕΟΚ αναφέρεται στη συμβουλευτική επιτροπή για την κατάρτιση στον τομέα της αρχιτεκτονικής. Η Επιτροπή αυτή απαρτίζεται από τρεις εμπειρογνώμονες ανά κράτος μέλος, οι οποίοι εκπροσωπούν αντίστοιχα τον επαγγελματικό κλάδο, τα πανεπιστήμια και τις αρμόδιες αρχές (απόφαση 85/385/ΕΟΚ του Συμβουλίου). Η επιτροπή αυτή έχει ως αποστολή να συμβάλει στην εξασφάλιση υψηλού, συγκριτικά, επιπέδου εκπαίδευσης, στον τομέα της αρχιτεκτονικής στην Κοινότητα. Η συμβουλευτική επιτροπή εγκρίνει εκθέσεις και συστάσεις σε θέματα εκπαίδευσης και εκδίδει γνώμες σε περιπτώσεις αμφισβήτησης ενός διπλώματος (βλ. παρακάτω στα άρθρα 7 έως 9). Η επιτροπή διαθέτει δύο ομάδες εργασίας, και συγκεκριμένα την ομάδα εργασίας "εκπαίδευση" και την ομάδα εργασίας "διπλώματα". Από το 1987 η επιτροπή αυτή συνεδρίασε 8 φορές και ενέκρινε εκθέσεις, συστάσεις και γνώμες οι οποίες αναφέρονται στο παράρτημα.

V. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

ΑΡΘΡΟ 1

Το άρθρο αυτό ορίζει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Αναφέρεται στην αρχιτεκτονική και όχι στους αρχιτέκτονες, διότι σε πολλά κράτη μέλη οι αρχιτέκτονες δεν είναι τα μόνο πρόσωπα στα οποία επιτρέπεται να εργάζονται στον τομέα της αρχιτεκτονικής. Τούτο, καθώς και οι μεγάλες διαφορές των κανονιστικών ρυθμίσεων στα κράτη μέλη, εξηγούν επίσης το λόγο για τον οποίο στην παράγραφο 2 χρησιμοποιείται ο όρος "συνήθως" (βλ. επίσης τις αιτιολογικές σκέψεις 9 και 10).

ΑΡΘΡΟ 2

Το άρθρο αυτό επιβεβαιώνει τη θεμελιώδη αρχή της ισοδυναμίας των διπλωμάτων και της αμοιβαίας τους αναγνώρισης από τα κράτη μέλη. Τούτο σημαίνει ότι στο κράτος μέλος υποδοχής οι διακινούμενοι εργαζόμενοι έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες αρμοδιότητες και υποχρεώσεις με τους αρχιτέκτονες που έχουν αποκτήσει τα προσόντα τους στο κράτος αυτό.

Όσον αφορά τη μεταφορά του εν λόγω άρθρου, η Επιτροπή κίνησε διαδικασία παράβασης κατά της Ισπανίας, της οποίας ο νόμος με τον οποίο μεταφέρεται η οδηγία προβλέπει ότι, για ορισμένες δραστηριότητες στον τομέα της αρχιτεκτονικής, οι αρμοδιότητες του διακινούμενου εργαζόμενου είναι εκείνες που προκύπτουν από τη νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής και όχι εκείνες που προβλέπονται από την ισπανική νομοθεσία (οι οποίες είναι ευνοϊκότερες).

ΑΡΘΡΟ 3

Το άρθρο αυτό περιέχει τη βαθμίδα από την οποία πρέπει να περάσουν οι κύκλοι σπουδών που οδηγούν στην απόκτηση διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων που αναγνωρίζουν αμοιβαία τα κράτη μέλη. Η βαθμίδα αυτή έχει αρκετά γενικό χαρακτήρα και περιέχει μόνο τις σπουδαιότερες ποιοτικές αρχές στις οποίες πρέπει να υπακούει ο κύκλος σπουδών για να αναγνωρίζεται βάσει της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ¹.

ΑΡΘΡΟ 4

1. Το άρθρο 4 περιέχει διατάξεις σχετικά με την απαιτούμενη διάρκεια των σπουδών ώστε να αναγνωρίζονται βάσει της οδηγίας. Η παρέκκλιση υπέρ των "Fachhochschulen" της ΟΔΓ αποτέλεσε αντικείμενο ξεχωριστής έκθεσης της Επιτροπής (Έγγρ. COM(95) 672, της 15ης Δεκεμβρίου 1995). Η νομολογία του Δικαστηρίου διευκρίνισε τους όρους σύμφωνα με τους οποίους είναι έγκυρη η ένταξη των εξαμήνων πρακτικής εκπαίδευσης στον κύκλο σπουδών της αρχιτεκτονικής (αποφάσεις που εκδόθηκαν αντίστοιχα στις υποθέσεις C-310/90, της 21ης Ιανουαρίου 1992 και C-166/91, της 8ης Απριλίου 1992).

Οι σπουδές αρχιτεκτονικής πρέπει να διαρκούν τουλάχιστον 4 ακαδημαϊκά έτη με φοίτηση πλήρους χρόνου ή 6 ακαδημαϊκά έτη με φοίτηση μερικού χρόνου, από τα οποία τουλάχιστον τρία με φοίτηση πλήρους απασχόλησης, πάντα σε πανεπιστήμιο ή ανάλογο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Οι σπουδές πρέπει να επισφραγίζονται με την επιτυχία σε διαγωνισμό πανεπιστημιακού επιπέδου.

2. Το 1992 η Συμβουλευτική Επιτροπή για την εκπαίδευση στον τομέα της αρχιτεκτονικής απηύθυνε σύσταση προς τα κράτη μέλη με την οποία προτείνει να αυξηθεί η διάρκεια των σπουδών αρχιτεκτονικής στα 5 έτη και να ακολουθείται υποχρεωτικά από πρακτική άσκηση 2 ετών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω σύσταση συζητήθηκε από τα κράτη μέλη το 1993 και το 1994 (στο πλαίσιο της Ad hoc Ομάδας Ανωτέρων Υπαλλήλων υπεύθυνων για την ελεύθερη κυκλοφορία στον τομέα της αρχιτεκτονικής, το 1994, στην οποία συμμετείχαν και οι χώρες που ήταν τότε υποψήφιες να προσχωρήσουν στην ΕΕ). Με την ευκαιρία αυτή αποδείχθηκε ότι, σε ό,τι αφορά την πρακτική άσκηση, κανένα κράτος δεν τάσσεται υπέρ της καθιέρωσης **υποχρεωτικής διετούς** πρακτικής εξάσκησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε ό,τι αφορά το θέμα της διάρκειας των σπουδών, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει ομοφωνία για την υποχρεωτική καθιέρωση της πενταετούς διάρκειας των σπουδών.

Ως προς την ουσία, συνάγεται ότι δεν είναι απαραίτητο να καταστεί υποχρεωτικό ό,τι ήδη επιτρέπεται από την οδηγία 85/384/ΕΟΚ. Τα κράτη που το επιθυμούν μπορούν να καθιερώσουν ένα σύστημα σπουδών με βάση τη σύσταση (τούτο έπραξαν στο μεταξύ, το 1995, οι Κάτω Χώρες). Η Επιτροπή δεν προτείνει λοιπόν την τροποποίηση της εν λόγω παραγράφου.

¹ Αξίζει να σημειωθεί ότι το Δεκέμβριο του 1993 οι αρχές των Κάτω Χωρών ζήτησαν από το Πανεπιστήμιο του York (Institute of Advanced Architectural Studies) να εκπονήσει συγκριτική μελέτη σχετικά με τις σπουδές αρχιτεκτονικής στις Κάτω Χώρες, στην Ισπανία, στη Γερμανία, στο Βέλγιο, στη Γαλλία και στη Μεγάλη Βρετανία. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε βάσει των κριτηρίων του άρθρου 3 και με ανεξαρτησία σε σχέση με τις ολλανδικές αρχές. Από τη μελέτη προκύπτει ότι οι σπουδές αρχιτεκτονικής στις Κάτω Χώρες εξασφαλίζουν στους φοιτητές επίπεδο ικανοτήτων σύμφωνο με τα κριτήρια του άρθρου 3 και συγκρίσιμο με το επίπεδο των φοιτητών των χωρών που καλύπτει η μελέτη. Οι σπουδές στις Κάτω Χώρες μπορούν να βελτιωθούν περαιτέρω σε ό,τι αφορά την πρακτική εκπαίδευση.

3. Η παράγραφος 2 περιέχει ένα ιδιαίτερο καθεστώς σχετικά με τις “εναλλακτικές οδούς” σε σχέση με τη δέσμη της κλασσικής εκπαίδευσης. Μέχρι σήμερα έχουν γίνει δεκτοί δύο τίτλοι εκπαίδευσης στο πλαίσιο της διαδικασίας που περιγράφεται κατωτέρω (στα άρθρα 7 έως 9), δηλαδή οι εξετάσεις “Part II” του RIBA (Royal Institute of British Architects) (το 1988) και το γαλλικό DPLG (αρχιτέκτονας με δίπλωμα της κυβέρνησης) στο πλαίσιο της συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης και της κοινωνικής αναβάθμισης (1994), το τελευταίο παρά την αρνητική γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής (βλ. κατωτέρω).

ΑΡΘΡΑ 7 ΕΩΣ 9

Τα άρθρα αυτά αφορούν τη διαδικασία που οδηγεί στην αναγνώριση ενός διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου σπουδών στον τομέα της αρχιτεκτονικής (πλην των “κεκτημένων δικαιωμάτων”, βλ. κατωτέρω, στα άρθρα 10 έως 15). Πρόκειται για μία πολύπλοκη διαδικασία κατά την οποία ένα κράτος μέλος ανακοινώνει την ύπαρξη νέων σπουδών αρχιτεκτονικής που κρίνει σύμφωνες με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Στη συνέχεια, τα υπόλοιπα κράτη μέλη και η Επιτροπή διαθέτουν 3 μήνες για να αμφισβητήσουν τη συμφωνία των εν λόγω σπουδών με την οδηγία. Εάν συμβεί τούτο, το θέμα παραπέμπεται στη Συμβουλευτική Επιτροπή, η οποία εκδίδει (μη δεσμευτική) γνωμοδότηση εντός τριών μηνών από την παραπομπή. Ακολούθως, το κράτος μέλος μπορεί να αποσύρει ή να τροποποιήσει την ανακοίνωση ή η Επιτροπή μπορεί να κινήσει διαδικασία βάσει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (και τούτο εντός τριών μηνών από την έκδοση της γνωμοδότησης). Εάν δεν διατυπωθεί αμφισβήτηση, το δίπλωμα δημοσιεύεται στον κατάλογο που προβλέπεται στο άρθρο 7 και απολαμβάνει της αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των κρατών μελών (βλ. επίσης άρθρο 8).

Όσον αφορά τη διαγραφή ενός διπλώματος από τον ανωτέρω κατάλογο (άρθρο 9), εάν ένα κράτος μέλος ή η Επιτροπή εκτιμούν ότι ένα δίπλωμα δεν είναι πλέον σύμφωνο με την οδηγία, μπορούν να παραπέμψουν το θέμα στη Συμβουλευτική Επιτροπή, η οποία εκδίδει (μη δεσμευτική) γνωμοδότηση εντός τριών μηνών. Η Επιτροπή αποσύρει πτυχία από έναν εκ των καταλόγων του πρώην άρθρου 7 είτε με τη σύμφωνη γνώμη του ενδιαφερόμενου κράτους, είτε με την έκδοση σχετικής απόφασης του Δικαστηρίου.

Από το 1987 μέχρι το 1997 η Συμβουλευτική Επιτροπή αποφάνθηκε 10 φορές (9 βάσει του άρθρου 8 και 1 βάσει του άρθρου 9) σχετικά με τη συμφωνία διπλωμάτων με τα κριτήρια των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Δύο γνωμοδοτήσεις ήταν θετικές και 8 αρνητικές (από τις οποίες μία βάσει του άρθρου 9). Δύο από αυτές τις γνωμοδοτήσεις δεν υιοθετήθηκαν (από τις οποίες η μία βάσει του άρθρου 9).

Ο κατάλογος των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων εκπαίδευσης στον τομέα της αρχιτεκτονικής, που αποτελούν αντικείμενο αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των κρατών μελών (βλ. άρθρο 7, παράγραφος 2 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ) περιέχεται στην ανακοίνωση 96/C 205/05 (ΕΕ αριθ. C 205 της 16ης Ιουλίου 1996, σελ. 6).

Ένα σημείο της εν λόγω διαδικασίας πρέπει να διευκρινισθεί. Όταν αμφισβητείται η συμφωνία με την οδηγία ενός διπλώματος του οποίου ζητείται η δημοσίευση, από τη διατύπωση του άρθρου 8 προκύπτει ότι το θέμα πρέπει να παραπεμφθεί στη Συμβουλευτική Επιτροπή πριν από την εκπνοή της τριμήνης προθεσμίας που προβλέπεται για την αμφισβήτηση. Συχνά τούτο αποδεικνύεται αδύνατο, δεδομένου ότι συχνά η αμφισβήτηση κοινοποιείται την τελευταία ημέρα της προθεσμίας. Πρέπει λοιπόν να προβλεφθεί ότι η Επιτροπή παραπέμπει το θέμα στη Συμβουλευτική Επιτροπή το αργότερο τρεις μήνες μετά την εκπνοή της προθεσμίας για την αμφισβήτηση της συμφωνίας του κοινοποιηθέντος διπλώματος με την οδηγία 85/384/ΕΟΚ.

1. Το κεφάλαιο ΙΙΙ της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ περιέχει το λεγόμενο καθεστώς των “κεκτημένων δικαιωμάτων”. Το εν λόγω σύστημα αποσκοπεί να διασφαλίσει την αναγνώριση τίτλων εκπαίδευσης στην αρχιτεκτονική που αποκτήθηκαν μετά από σπουδές οι οποίες ολοκληρώθηκαν πριν από την έκδοση ή έναρξη ισχύος της οδηγίας. Πράγματι, χρειάστηκε να διαφυλαχθούν τα δικαιώματα όσων ήδη είχαν το δικαίωμα να εργάζονται στον τομέα της αρχιτεκτονικής κατά την έκδοση/έναρξη ισχύος της οδηγίας ή βρίσκονταν κοντά στην απόκτησή του τη στιγμή αυτή. Συνεπώς, το άρθρο 10 της εν λόγω οδηγίας αφορά τους τίτλους εκπαίδευσης που αναφέρονται στο άρθρο 11 εφόσον οι κάτοχοί τους τους είχαν ήδη αποκτήσει πριν από την ημερομηνία κοινοποίησης της οδηγίας (5 Αυγούστου 1985) ή εφόσον είχαν αρχίσει σπουδές πιστοποιούμενες από τα διπλώματα αυτά το αργότερο κατά το τρίτο ακαδημαϊκό έτος μετά την ανωτέρω κοινοποίηση (δηλαδή μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 1987/1988). Οι προθεσμίες αυτές ισχύουν και για τους ισπανικούς και πορτογαλικούς τίτλους εκπαίδευσης, δεδομένου ότι η προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στις Κοινότητες πραγματοποιήθηκε την 1η Ιανουαρίου 1986. Όσον αφορά τα κράτη που προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1995, το έτος αυτό είναι η βάση υπολογισμού των προθεσμιών σχετικά με τα κεκτημένα δικαιώματα των κατόχων τίτλων των κρατών αυτών. Ως εκ τούτου, οι σπουδές που πιστοποιούνται από τους εν λόγω τίτλους μπορούν να αρχίσουν μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 1997/1998). Ως προς τα κράτη μέλη της ΕΖΕΣ στα οποία ισχύει η Συμφωνία ΕΟΧ, η προθεσμία είναι μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 1996/1997 για την Ισλανδία και τη Νορβηγία και μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 1997/1998 για το Λιχτενστάιν.
2. Το Δικαστήριο διαχώρισε σαφώς στη νομολογία του το καθεστώς των “κεκτημένων δικαιωμάτων” (κεφάλαιο ΙΙΙ) από το κοινό καθεστώς που προβλέπεται στο κεφάλαιο ΙΙ (της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ) για τους τίτλους σπουδών που έχουν απονεμηθεί μετά τις προαναφερόμενες ημερομηνίες. Πράγματι, σύμφωνα με το Δικαστήριο, στο ανοιχτό καθεστώς των άρθρων 7 έως 9 της εν λόγω οδηγίας αντιτίθεται το κλειστό καθεστώς των “κεκτημένων δικαιωμάτων” που ισχύει κατ’εξάιρεση και κατά παρέκκλιση. Συνεπώς, τα άρθρα που αναφέρονται στο τελευταίο καθεστώς πρέπει να ερμηνευθούν κατά τρόπο αυστηρό και δεν επιδέχονται εκτεταμένη ή/και κατ’αναλογία ερμηνεία. Το Δικαστήριο θέσπισε με σαφήνεια τις αρχές αυτές στην απόφαση που εξέδωσε την 9η Αυγούστου 1994 στην υπόθεση C-447/93, Dreessen/Εθνικό Συμβούλιο του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων του Βελγίου.
3. Σχετικά με το σημείο αυτό, η Ιρλανδία υπέβαλε το 1990 αίτηση τροποποίησης του καταλόγου ιρλανδικών διπλωμάτων, πιστοποιητικών και τίτλων εκπαίδευσης που αναγνωρίζονται βάσει των κεκτημένων δικαιωμάτων, προκειμένου να προστεθεί ένας ακόμη τίτλος. Η εν λόγω αίτηση έχει ως εξής (στο πρωτότυπο στην αγγλική):

“The following additional qualification to article 11(f) of the Directive - a certificate issued by the competent authorities to the effect that a person, who, on the date of entry into force of this Directive, had, over a period of at least five years prior to that date, pursued architectural activities, the nature and importance of which in the opinion of the competent authorities give that person an established right to pursue those activities”.

Η Επιτροπή δεν δέχθηκε την ανωτέρω αίτηση. Πράγματι, όπως επισημαίνεται ανωτέρω, το εν λόγω καθεστώς ισχύει κατ’εξάιρεση και κατά παρέκκλιση και μία προσθήκη στον κατάλογο των τίτλων εκπαίδευσης που αναγνωρίζονται βάσει αυτού του καθεστώτος μπορεί να εξετασθεί μόνο σε άκρως εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως η προσχώρηση νέων κρατών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επαναφορά του θέματος 10 έτη και πλέον μετά την έκδοση της οδηγίας θα σήμαινε αμφισβήτηση της συνολικής ισορροπίας της εν λόγω οδηγίας.

Επιπλέον, ο τίτλος που προτείνουν οι ιρλανδικές αρχές συνίσταται σε μία απλή βεβαίωση άσκησης δραστηριότητας στον τομέα της αρχιτεκτονικής (τομέας που δεν είναι προσδιορισμένος ούτε νομοθετικά κατοχυρωμένος στην Ιρλανδία), η οποία, κατά την κρίση των ιρλανδικών αρχών "παρέχει κεκτημένο δικαίωμα" στους κατόχους της. Πρόκειται λοιπόν για μία διαφορετική περίπτωση από εκείνες που προβλέπονται στις περιπτώσεις 7 και 8 του άρθρου 11, παράγραφος η) (Κάτω Χώρες) και στις περιπτώσεις 2 και 3 του άρθρου 11, παράγραφος η) (Ηνωμένο Βασίλειο), δεδομένου ότι στα δύο αυτά κράτη μέλη οι προβλεπόμενοι στις ανωτέρω περιπτώσεις τίτλοι (που παρουσιάζουν προφανώς κάποια ομοιότητα με την τροποποίηση που προτείνει η Ιρλανδία) αφορούν πιστοποιητικά ικανότητας ή/και εγγραφή σε μητρώο, η οποία είναι απαραίτητη για να φέρει κάποιος τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα και δεν υφίσταται στην Ιρλανδία.

4. Οι Ολλανδικές αρχές πρότειναν επίσης τροποποιήσεις στον τομέα των «κεκτημένων δικαιωμάτων». Επιθυμούν την απλούστευση του άρθρου 12 καθόσον θεωρούν τη διατύπωσή του τόσο περίπλοκη ώστε είναι δύσκολο να προσδιορίσουν ποια έγγραφα («βεβαιώσεις») πρέπει να αναγνωρίζουν τα κράτη μέλη. Αυτό αφορά δυο (τουλάχιστον) έγγραφα:

1. Βεβαίωση με την οποία πιστοποιείται ότι ο κάτοχός της έλαβε την άδεια να φέρει τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα πριν τεθεί σε ισχύ η οδηγία και
2. Βεβαίωση με την οποία πιστοποιείται ότι ο κάτοχός της άσκησε τις εν λόγω δραστηριότητες επί τρία τουλάχιστον συνεχή έτη κατά τη διάρκεια της πενταετίας που προηγήθηκε της "χορήγησης των βεβαιώσεων".

Το πρόβλημα είναι ο καθορισμός της σχέσης μεταξύ των δυο αυτών βεβαιώσεων και το ακριβές περιεχόμενο της δεύτερης. Τι πρέπει να εννοηθεί; ότι ο ενδιαφερόμενος άσκησε πράγματι τις εν λόγω δραστηριότητες επί τρία τουλάχιστον συνεχή έτη κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγήθηκαν της χορήγησης της πρώτης βεβαίωσης (συνεπώς, εν πάση περιπτώσει, πριν από το 1985/1987) ή κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγήθηκαν της βεβαίωσης η οποία του ζητήθηκε, π.χ. το 1995 (συνεπώς μεταξύ 1990 και 1995);

Στην πρώτη περίπτωση, η απαίτηση περί υποβολής βεβαίωσης που πιστοποιεί την επαγγελματική εμπειρία μπορεί, κατά την άποψη των ολλανδικών αρχών, να καταργηθεί· πράγματι, απαιτείται να υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, ώστε τα κεκτημένα δικαιώματα, τα οποία χορηγήθηκαν κατά το παρελθόν σε ένα κράτος μέλος, να αναγνωρίζονται από τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Στη δεύτερη περίπτωση, η απαίτηση αυτή πρέπει να περιληφθεί κατά τρόπο σαφή στο άρθρο 12. Έτσι, οι ολλανδικές αρχές προτείνουν την απλούστευση, ή ακόμη και την εκ νέου διατύπωση του άρθρου 12.

Το εν λόγω άρθρο αποσαφηνίστηκε από το Γενικό Εισαγγελέα Darmon στα συμπεράσματά του (σημεία 28 έως 32) στην προαναφερθείσα υπόθεση Dreessen (C-477/93). Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του κ. Darmon, κατά πρώτο λόγο, η εξεταζόμενη κανονιστική ρύθμιση είναι αυτή του κράτους μέλους που χορηγεί τη βεβαίωση, η οποία μπορεί να αναφέρεται μόνο στη δραστηριότητα που ασκήθηκε στο έδαφος του ίδιου κράτους μέλους. Πράγματι, εάν η εν λόγω διάταξη (άρθρο 12) "επιβάλλει σε κάθε κράτος μέλος να αναγνωρίζει βεβαίωση που έχει χορηγηθεί σε κοινοτικό υπήκοο από άλλο κράτος μέλος σχετικά με την άσκηση από τον εν λόγω υπήκοο δραστηριότητας αρχιτέκτονα για ένα ορισμένο διάστημα, μια τέτοια πιστοποιητικό - η αναφορά σε "αυτή την κανονιστική ρύθμιση" το αποδεικνύει - μπορεί να αναφέρεται μόνο στη δραστηριότητα που ασκήθηκε στο κράτος μέλος που τη χορηγεί. Επομένως, ένας κοινοτικός υπήκοος που έχει ασκήσει τις επαγγελματικές του δραστηριότητες αποκλειστικά σε ένα κράτος μέλος δεν δικαιούται τη χορήγηση οποιασδήποτε βεβαίωσης από άλλο κράτος μέλος σχετικά με τις εν λόγω

δραστηριότητες (σημεία 31 και 32 των συμπερασμάτων). Επιπλέον, η καθοριστική περίοδος είναι η περίοδος που προηγείται της κοινοποίησης της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ (5 Αυγούστου 1985), όσον αφορά την πρώτη περίπτωση και η περίοδος που προηγείται της εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας (σε κάθε περίπτωση η 5η Αυγούστου 1987 το αργότερο), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση. Κατά τις ημερομηνίες αυτές (το αργότερο) πρέπει να έχει επιτραπεί στους ενδιαφερομένους να φέρουν τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα, καθώς και να πληρούν τις προϋποθέσεις σχετικά με την άσκηση των δραστηριοτήτων του τομέα α της αρχιτεκτονικής. Για τους παραπάνω λόγους, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητη η τροποποίηση του εν λόγω άρθρου

Οι ολλανδικές αρχές ζήτησαν επίσης τροποποίηση του άρθρου 11, παράγραφος η), όγδοη περίπτωση, υποστηρίζοντας ότι το κριτήριο της ηλικίας δημιουργεί κωλύματα. Προτείνουν την κατάργηση την αναφοράς στην ηλικία και την αντικατάστασή της από σχετική επαγγελματική εμπειρία 10 ετών πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Ωστόσο, η τελευταία φράση του ανωτέρω εδαφίου δείχνει ότι η εν λόγω διάταξη έχει στην πραγματικότητα μεταβατικό και προσωρινό χαρακτήρα, ενώ εμπεριέχει την τάση να καταργηθεί μεταγενέστερα, μάλιστα δε στο εσωτερικό των Κάτω Χωρών. Θα ήταν αντίθετο στην οικονομία της εν λόγω διάταξης και στη γενική οικονομία του καθεστώτος των κεκτημένων δικαιωμάτων να αντικατασταθεί τώρα από άλλη διάταξη.

Συνεπώς, η Επιτροπή δεν προτίθεται να προτείνει την τροποποίηση του καταλόγου των κεκτημένων δικαιωμάτων, εκτός από την κατάργηση του άρθρου 15 που έχει καταστεί προφανώς ανενεργό και πεπαλαιωμένο.

ΑΡΘΡΑ 16 ΕΩΣ 32

Ως προς την ελευθερία εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι ενδεχόμενες τροποποιήσεις πρέπει να αφορούν βασικά τη διευκρίνιση των διαδικασιών πρόσβασης στην άσκηση της αρχιτεκτονικής ούτως ώστε να καταστούν αποτελεσματικότερες και ταχύτερες, καθώς και την τροποποίηση ή κατάργηση ορισμένων άρθρων που έχουν καταστεί άνευ αντικειμένου.

Για το σκοπό αυτό προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 24 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ προκειμένου να διακριθεί σαφώς η περίπτωση εγκατάστασης από την περίπτωση παροχής υπηρεσιών (σημείο που έθιξαν εξάλλου και οι Κάτω Χώρες). Πράγματι, το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος υποχρεούται να υποβάλει πιστοποιητικό ότι δεν έχει πτωχεύσει ή πιστοποιητικό της οικονομικής του κατάστασης. Η υποχρέωση αυτή πολύ συχνά είναι άκρως επιβαρυντική και δημιουργεί πολλά κωλύματα για τον πάροχο υπηρεσιών. Επιπλέον, η αναφορά που γίνεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1 στην προηγούμενη εφαρμογή των άρθρων 17 και 18 (τα οποία αφορούν το δικαίωμα εγκατάστασης) δεν σχετίζεται με την παροχή υπηρεσιών.

Προτείνεται λοιπόν να προστεθεί στο άρθρο 24, παράγραφος 1 μία φράση όπου θα διευκρινίζεται ότι οι πληροφορίες που χορηγούνται σύμφωνα με τα άρθρα 17 και 18 ισχύουν για τις περιπτώσεις εγκατάστασης και ότι για τις περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών ισχύει, σε ό,τι αφορά τις πληροφορίες, το άρθρο 22.

Αντίθετα, η Επιτροπή δεν μπορεί να δεχθεί την αίτηση των Κάτω Χωρών να καταστεί υποχρεωτικό το σύστημα του “Κεντρικού Γραφείου Μητρώου” που υφίσταται στις Κάτω Χώρες, Πράγματι, το άρθρο 28, εφόσον έχει μεταφερθεί σωστά, επαρκεί ως έχει για την επίλυση των προβλημάτων που μπορούν να δημιουργηθούν στον τομέα αυτόν.

Τέλος, θα υπάρχει η τυπική διάταξη σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας. Η προβλεπόμενη προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας είναι η 31η Δεκεμβρίου 1999.

VI. ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ

1. Η Επιτροπή δεν προτίθεται να δώσει συνέχεια στη γαλλική πρόταση να ανατεθεί στη Συμβουλευτική Επιτροπή η αξιολόγηση των διπλωμάτων τρίτων χωρών. Πράγματι, η σύσταση 85/386/ΕΟΚ σχετικά με τα διπλώματα τρίτων χωρών δεν είναι νομικά δεσμευτική. Από την άλλη πλευρά, η Συμβουλευτική Επιτροπή για την εκπαίδευση στον τομέα της αρχιτεκτονικής δεν είναι αρμόδια να αξιολογεί τα διπλώματα τρίτων χωρών, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου βάσει της οποίας συνεστήθη. Σε κάθε περίπτωση δεν αποτελεί, ακόμη και σε ό,τι αφορά τα κοινοτικά διπλώματα, αρχή αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων, αλλά απλώς αρχή που διατυπώνει μη δεσμευτικές γνωμοδοτήσεις.

Όσον αφορά την οδηγία 89/48/ΕΟΚ και το γενικό σύστημα αναγνώρισης διπλωμάτων, δεν προβλέπει αυτόματη αναγνώριση των διπλωμάτων, όπως συμβαίνει στο πλαίσιο της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Επιπλέον, τα διπλώματα τρίτων χωρών δεν μπορούν, στο πλαίσιο του γενικού συστήματος, να τύχουν αναγνώρισης σε κοινοτικό επίπεδο παρά μόνο μετά από την απόκτηση τριετούς επαγγελματικής εμπειρίας από τους κατόχους τους (κοινοτικούς υπηκόους) η οποία πιστοποιείται από το κράτος μέλος που αναγνώρισε πρώτο το σχετικό δίπλωμα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι παρόμοια πρόταση, που διατυπώθηκε στο πλαίσιο των ιατρικών επαγγελμάτων, αντιμετωπίστηκε δυσμενώς από τις αρχές των κρατών μελών και ότι δεν επιτεύχθηκε ομοφωνία υπέρ της γαλλικής θέσης στην Ad Hoc Ομάδα Ανωτέρων Υπαλλήλων υπεύθυνων για την ελεύθερη κυκλοφορία στον τομέα της αρχιτεκτονικής.

Τέλος, τα θέματα που τέθηκαν εμπíπτουν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής και των κρατών μελών (Γνώμη αριθ. 1/94 του Δικαστηρίου της 15ης Νοεμβρίου 1994) στο μέτρο που, σε ό,τι αφορά τους υπηκόους τρίτων χωρών, η Κοινότητα δεν έχει αποκλειστική αρμοδιότητα. Ωστόσο, ένας όχι ευκαταφρόνητος αριθμός περιπτώσεων αφορούσε υπηκόους τρίτων χωρών.

Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή κρίνει ότι δεν είναι δυνατό να ανατεθεί η εξέταση των διπλωμάτων τρίτων χωρών στη Συμβουλευτική Επιτροπή για την εκπαίδευση στον τομέα της αρχιτεκτονικής.

2. Υπενθυμίζεται πάντως ότι τον Ιούνιο του 1994 η Συμβουλευτική Επιτροπή εξέδωσε δήλωση στην οποία εκφράζει την επιθυμία να ζητείται η γνώμη της κατά τις προσεχείς διευρύνσεις σε ό,τι αφορά τον κατάλογο των τίτλων αρχιτεκτονικής των υποψηφίων για προσχώρηση χωρών που αναγνωρίζονται βάσει των κεκτημένων δικαιωμάτων. Με την ευκαιρία αυτή η Συμβουλευτική Επιτροπή εξέφρασε επίσης την ανησυχία της σε σχέση με ορισμένους τίτλους αρχιτεκτονικής που αναγνωρίστηκαν κατά τη σύναψη της Συμφωνίας ΕΟΧ και τη διεύρυνση του 1995, και πάλι σε ό,τι αφορά τα κεκτημένα δικαιώματα. Η εν λόγω δήλωση διαβιβάστηκε στους εκπροσώπους των κρατών μελών κατά τη συνεδρίαση του 1994 της Ad hoc Ομάδας ανωτέρων υπαλλήλων υπεύθυνων για την ελεύθερη κυκλοφορία στον τομέα της αρχιτεκτονικής.

VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ. Σύμφωνα με το άρθρο 3Β της Συνθήκης ΕΚ, η πρόταση αυτή θα περιορίζεται στις τροποποιήσεις που αποδείχθηκαν απαραίτητες. Αργότερα, όταν τελειοποιηθεί η εφαρμογή του γενικού συστήματος, θα συντρέχει λόγος να εξετασθεί το ζήτημα της ενδεχόμενης ενσωμάτωσης της αρχιτεκτονικής στο γενικό σύστημα της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή υπέβαλε έκθεση σχετικά με την πορεία εφαρμογής του γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Έγγρ. COM(96) 46), η οποία (έκθεση) συντάχθηκε βάσει του άρθρου 13 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ και στην οποία αναφέρεται ότι είναι ακόμη πολύ νωρίς για να διατυπωθούν οριστικά συμπεράσματα σχετικά με το γενικό σύστημα και ότι η μελέτη που θα εκπονηθεί το 1999 σχετικά με την οδηγία 92/51/ΕΟΚ θα παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να επανεξετάσει τη λειτουργία του γενικού συστήματος στο σύνολό του.

Ενόψει των μελλοντικών προσχωρήσεων, πρέπει επίσης να εξετασθεί το μέλλον της Συμβουλευτικής Επιτροπής και να μελετηθεί το ενδεχόμενο να αντικατασταθεί η υφιστάμενη διαδικασία αξιολόγησης των πτυχίων (άρθρα 7 έως 9 της οδηγίας) από διαδικασία επιτροπολογίας παρόμοια με εκείνη που προβλέπεται στο άρθρο 15 της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ.

Το σχέδιο πρότασης οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θα έχει σε γενικές γραμμές ως εξής:

- (1) Υπόμνηση της υποχρέωσης της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 30 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ, να προβεί σε επανεξέταση της εν λόγω οδηγίας βάσει της αποκτηθείσας εμπειρίας και να υποβάλει προτάσεις τροποποίησης στο μέτρο που τούτο είναι αναγκαίο και αφού λάβει τη γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής,
- (2) διασαφήνιση της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας, μέσω της θέσπισης προθεσμίας εντός της οποίας πρέπει η Επιτροπή να παραπέμψει το θέμα στη Συμβουλευτική Επιτροπή, δεδομένου ότι εκφράζονται πολύ συχνά αμφιβολίες σχετικά με τη σκοπιμότητα της υπάρχουσας προθεσμίας,
- (3) κατάργηση του άρθρου 15 της εν λόγω οδηγίας, που έχει καταστεί ανενεργό,
- (4) τροποποίηση του άρθρου 24, παράγραφος 1, διαχωρίζοντας την περίπτωση εγκατάστασης από την περίπτωση παροχής υπηρεσιών, διότι οι απαιτούμενες διατυπώσεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση δημιουργούν πολλά κωλύματα στον πάροχο υπηρεσιών και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα με τις προβλεπόμενες στο άρθρο 22, παράγραφος 3 και εκείνες (που αφορούν μόνο την εγκατάσταση) που προβλέπονται στα άρθρα 17 και 18.
- (5) ως προθεσμία μεταφοράς θα ορισθεί η 31η Δεκεμβρίου 1999.

Στην παρούσα φάση η έκθεση προβλέπεται να διαβιβασθεί κατ' αρχάς στο Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, καθώς και στη Συμβουλευτική Επιτροπή για την εκπαίδευση στον τομέα της αρχιτεκτονικής προκειμένου να αξιοποιηθούν οι παρατηρήσεις τους, πριν υποβληθεί, στη συνέχεια, επίσημη πρόταση τροποποίησης της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ		
III/D/5149/4/88	Έκθεση και συστάσεις για την κατάρτιση στην αρχιτεκτονική-κατάρτιση και πρακτική εμπειρία-εγκρίθηκε στις 30.5.1989	
III/D/5244/5/89	Σύσταση για τη διάρκεια της κατάρτισης στην αρχιτεκτονική - εγκρίθηκε στις 14.3.1990	Η σύσταση αυτή δεν έγινε ευνοϊκά αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη
III/D/9033/389	Έκθεση και συστάσεις - συσχέτιση μεταξύ εκπαίδευσης και πρακτικής άσκησης-εγκρίθηκε στις 14.3.1990	
III/D/9125/3/89	Προβληματισμοί και συστάσεις σχετικά με το άρθρο 3-εγκρίθηκε στις 14.3.1990.	
III/D/5009/3/90	Έκθεση και συστάσεις-εκπαίδευση και κατάρτιση μετά την απόκτηση του διπλώματος- εγκρίθηκε στις 14.3.1990	
III/F/5326/7/90	Έκθεση και συστάσεις για την κατάρτιση των εκπαιδευτών: ηθική και πρακτική -εγκρίθηκε στις 23.10.1991	
III/F/5359/8/90	Έκθεση και συστάσεις για τη κατάρτιση ως προετοιμασία για την μελέτη του έργου και την επίβλεψη της κατασκευής-εγκρίθηκε στις 23.10.1991	
III/F/5184/4/92	Έκθεση και σύσταση για την τροποποίηση του άρθρου 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ - εγκρίθηκε στις 6.10.1992	Η εν λόγω έκθεση και σύσταση δεν έγιναν ευνοϊκά αποδεκτές από όλα τα κράτη μέλη

III/F/5043/6/92	Έκθεση και συστάσεις για το σχέδιο ως άσκηση στις αρχιτεκτονικές σχολές-εγκρίθηκε στις 20.10.1993	
III/F/5182/3/93	Έκθεση για τις τροποποιήσεις της έκτης, έβδομης και όγδοης αιτιολογικής σκέψης και του άρθρου 23 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ προκειμένου να ληφθούν υπόψη η έκθεση και οι συστάσεις της Επιτροπής σχετικά με την τροποποίηση του άρθρου 4 (έγγρ. III/F/5184/4/92) εγκρίθηκε στις 20.10.1993	Η έκθεση αυτή δεν έγινε ευνοϊκά αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη
III/F/5168/5/93	Έκθεση και συστάσεις για την κατάρτιση στην αρχιτεκτονική - προσωπική εργασία τέλους σπουδών, περιεχόμενο και αξιολόγηση-εγκρίθηκε στις 20.10.1993	
III/F/5172/7/92	Έκθεση και συστάσεις για την πρόσβαση στις αρχιτεκτονικές μελέτες-εγκρίθηκε στις 15.6.1994	

ΓΝΩΜΕΣ		
III/D/1661/1/87	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία βελγικού διπλώματος με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ - εγκρίθηκε στις 29.7.1987	Αρνητική γνώμη. Το δίπλωμα δεν έχει δημοσιευθεί στην Ε.Ε
III/D/1662/1/87	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία βελγικού διπλώματος με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ-εγκρίθηκε στις 29.7.1987	Αρνητική γνώμη. Το δίπλωμα δεν έχει δημοσιευθεί στην Ε.Ε.
III/D/1663/1/87	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία γερμανικού διπλώματος με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ -εγκρίθηκε στις 29.7.1987	Αρνητική γνώμη, το δίπλωμα όμως δημοσιεύθηκε στην Ε.Ε. αριθ. C 88 της 19.10.1988.
III/D/1664/1/87	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία ορισμένων πορτογαλικών διπλωμάτων με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ - εγκρίθηκε στις 29.7.1987	Αρνητική γνώμη. Το δίπλωμα δεν έχει δημοσιευθεί στην Ε.Ε.
III/D/1665/1/87	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία ορισμένων βρετανικών διπλωμάτων με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ - εγκρίθηκε στις 29.7.1987	Θετική γνώμη. Το δίπλωμα δημοσιεύθηκε στην Ε.Ε αριθ. C 88 της 19.10.1988
III/D/895/1/88	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία ορισμένων ιταλικών διπλωμάτων με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ - εγκρίθηκε στις 13.4.1988	Αρνητική γνώμη. Το δίπλωμα δεν έχει δημοσιευθεί στην Ε.Ε
III/D/8303/3/93	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία ιταλικών διπλωμάτων στην "Ingegneria edile" με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ-εγκρίθηκε στις 19.10.1993	Αρνητική γνώμη. Το δίπλωμα δεν έχει δημοσιευθεί στην Ε.Ε.
III/D/8304/3/93	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία γαλλικών διπλωμάτων αρχιτεκτονικής DPLG με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ - εγκρίθηκε στις 19.10.1993	Αρνητική γνώμη. Το δίπλωμα όμως δημοσιεύθηκε στην Ε.Ε C 350 της 10.12.1994 (94/C 350/06)

III/D/8314/1/94	Γνώμη σχετικά με τη συμφωνία των διπλωμάτων "licenciatura em Arquitectura" που χορηγεί η l'Escola Superior Artistica do Porto με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 85/384/EOK - εγκρίθηκε στις 15.6.1994	Θετική γνώμη. Το δίπλωμα δημοσιεύθηκε στην ΕΕ αριθ. C 65 της 16.03.1995 (95/C 65/03).
-----------------	---	---

ISSN 0254-1483

COM(97) 350 τελικό

ΕΓΓΡΑΦΑ

GR

04 13 16 06

Αριθ. καταλόγου : CB-CO-97-343-GR-C

ISBN 92-78-22388-3

Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

L-2985 Λουξεμβούργο